

**YMATEB LLYWODRAETH CYMRU I ADRODDIAD PWYLLGOR
CYFRIFON CYHOEDDUS CYNULLIAD CENEDLAETHOL CYMRU AR
GYFLENWI AR GYFER ABSENOLDEB ATHRAWON
Cyhoeddwyd yr Adroddiad 12 Mai 2014**

Mae adroddiad y Pwyllgor yn darparu cyfres o argymhellion buddiol a chynhwysfawr sy'n galw am eu hystyried yn drwyadl a gweithredu'n effeithiol. Fel y dywedwyd yn ein tystiolaeth i'r Pwyllgor mewn ysgrifen ac ar lafar, rydym yn cymryd nifer o gamau rhagweithiol i ymateb i'r argymhellion a gawsom eisoes gan Swyddfa Archwilio Cymru ac Estyn ar y pwnc hwn. Credwn y bydd y camau hyn yn **mynd cryn bellter** tuag at wireddu'r argymhellion yn eich adroddiad.

Mae Llywodraeth Cymru yn nodi hefyd bod y cyfrifoldeb am rai o'r camau allweddol yn perthyn i eraill, gan gynnwys awdurdodau lleol a chonsortia, ysgolion ac asiantaethau cyflenwi. Yn benodol, mae hyn yn adlewyrchu'r cyfrifoldeb sydd ar awdurdodau lleol ac asiantaethau cyflenwi fel cyflogwyr – sef cyfrifoldeb na all Llywodraeth Cymru ei ysgwyddo. Ein hymateb i nifer o'r argymhellion, felly, yw derbyn mewn egwyddor, sy'n cyfleu ein bod yn cytuno â'r argymhelliad ond yn cyfleu hefyd mai cyfyngedig yw gallu Llywodraeth Cymru i gyflawni'r argymhelliad. Fodd bynnag, byddwn yn cydweithio â'r sefydliadau a'r rhanddeiliaid hyn i gymryd y camau y tybiwn eu bod mewn gwell sefyllfa i roi sylw iddynt, yn enwedig pan fo hynny'n galw am weithredu ar lefel yr awdurdod lleol a'r ysgol.

Bydd Llywodraeth Cymru yn darparu diweddariad, fel y gofynnwyd, yn Ionawr 2015; ond dylid nodi na fydd modd rholi sylw i rai o'r argymhellion ac eithrio dros gyfnod hwy, a byddwn yn nodi'r graddfeydd amser disgwylidig yn ein hymateb bryd hynny.

Argymhelliad 1

Mae'r Pwyllgor yn argymell bod Llywodraeth Cymru yn casglu ac yn dosbarthu data perthnasol a dibynadwy am absenoldeb athrawon o'r ystafell ddosbarth er mwyn gallu monitro nifer yr absenoldebau a'r rhesymau drostynt. (Tudalen 13)

Ymateb: Derbyn mewn egwyddor

Rydym yn derbyn yr angen am ddata ar y mater, er mwyn cynorthwyo ysgolion a chyflogwyr i fonitro a rhoi sylw i absenoldeb. Rydym yn derbyn yr argymhelliad hwn mewn egwyddor, gan ein bod yn credu y dylai'r data gael eu casglu a'u lledaenu yn lleol gan gyflogwyr.

Rydym eisoes yn casglu a chyhoeddi data gan yr awdurdodau lleol yn flynyddol am absenoldeb salwch. Credwn yn gryf y byddai sefydlu system safonedig ar lefel yr awdurdod lleol, i gynorthwyo ysgolion ac awdurdodau lleol i wella'u dull o olrhain absenoldeb ar sail reolaidd, yn eu helpu i fynd i'r afael â materion absenoldeb penodol – a chredwn mai cyflogwyr sydd yn y sefyllfa orau i sefydlu system o'r fath. Fel y dywedwn yn ein hymateb i argymhelliad 3, ein bwriad yw dyroddi canllawiau a fydd yn gwneud yn eglur i lywodraethwyr bod hawl ganddynt i ofyn i benaethiaid ysgolion am adroddiadau rheolaidd ar faterion absenoldeb. I oleuo adroddiadau o'r fath, bydd angen casglu data manwl-gywir ar y lefel lleol.

Llywodraethwyr a phennaeth yr ysgol, yn y pen draw, sy'n gyfrifol am drefnu bod staff ar gael i gwrdd ag anghenion yr ysgol, a bydd monitro data absenoldeb ar sail reolaidd yn rhan allweddol o'r gwaith o fodloni'r gofyniad hwnnw.

Er ein bod yn barod i ystyried casglu data ychwanegol ynglŷn â'r mater hwn, rhaid inni ystyried hefyd y posibilrwydd y byddai darparu data yn ganolog yn gosod beichiau ychwanegol ar ysgolion ac awdurdodau lleol.

Bydd Llywodraeth Cymru felly yn cydweithio ag ysgolion, awdurdodau lleol a chonsortia i ganfod pa wybodaeth allweddol y dylid ei chasglu, gan bwy, a sut y gellir ei defnyddio ganddynt i reoli absenoldeb athrawon yn well.

Bydd y gwaith yn cynnwys sicrhau bod unrhyw system a gyflwynir yn ategu'r systemau casglu data sydd eisoes ar waith, er mwyn sicrhau gwerth am arian.

Cyhoeddir adroddiad a fydd yn cynnwys canfyddiadau'r gwaith cwmpasu hwn erbyn Rhagfyr 2014.

Argymhelliad 2

Mae'r Pwyllgor yn argymhell bod Llywodraeth Cymru yn cynnal gwerthusiad o effeithiolrwydd y gwahanol fathau o hyfforddiant, ac yn adrodd yn ôl i'r Pwyllgor erbyn mis Ionawr 2015. Dylai'r gwerthusiad hwn gynnwys effaith y gwahanol fathau o hyfforddiant ar lefelau absenoldeb athrawon yn yr ystafell ddosbarth. (Tudalen 13)

Ymateb: Derbynn mewn egwyddor

Ar 10 Mehefin cyhoeddodd y Gweinidog Addysg a Sgiliau 'Fargen Newydd' a oedd yn amlinellu ei weledigaeth ar gyfer y dysgu proffesiynol gan yr holl ymarferwyr sy'n gweithio mewn ysgolion yng Nghymru. I ategu'r Fargen Newydd, datblygwyd y Model Dysgu Proffesiynol Cenedlaethol (MDPC), sy'n darparu model eglur a chydlynol o'r mathau o ddysgu proffesiynol sy'n cael yr effaith fwyaf positif a pharhaus ar safonau addysgu.

Bwriedir i'r math hwn o ddysgu proffesiynol fod yn llai dibynnol ar y dull traddodiadol o ddiwrnodau hyfforddi unigol, sydd yn un o achosion

arwyddocaol absenoldeb athrawon. Bydd gwreiddio'r gweithgareddau dysgu proffesiynol yn yr ysgol ei hunan, er na fydd hynny'n cael gwared ag absenoldeb, yn darparu dull mwy hyblyg ac effeithiol.

Mae egwyddorion yr MDPC yn seiliedig ar dystiolaeth gyfoes ynghylch dulliau datblygu proffesiynol effeithiol; ac wrth ddatblygu'r model, rydym yn parhau i fanteisio ar dystiolaeth ryngwladol, yn ogystal â thystiolaeth o ysgolion yng Nghymru sydd eisoes yn defnyddio'r dulliau dan sylw. Yn hyn o waith, rydym yn derbyn yr angen i werthuso effeithiolrwydd y modd y cyflenwir yr hyfforddiant, ond nid ydym o'r farn bod angen comisiynu gwerthusiad newydd pan fo'r dystiolaeth eisoes ar gael. Byddwn yn adrodd yn ôl wrth y Pwyllgor erbyn Ionawr 2015 ynglŷn â'r dystiolaeth y buom yn manteisio arni, a'r modd y'i defnyddir wrth roi'r MDPC ar waith.

Argymhelliad 3

Mae'r Pwyllgor yn argymhell bod Llywodraeth Cymru yn diwygio'r rheoliadau i wneud yn ofynnol bod o leiaf un aelod o bob corff llywodraethu yn cael ei ddynodi i arwain ar faterion adnoddau dynol, a bod pob aelod o'r fath wedi'i hyfforddi'n briodol i gyflawni'r rôl hon. (Tudalen 15)

Ymateb: Gwrthod

Rydym yn gwrthod yr argymhelliad hwn oherwydd na chaiff y reoliadau wneud yn ofynnol dynodi llywodraethwyr unigol yn arweinwyr ar gyfer mater penodol. Mae yna, fodd bynnag, ddarpariaeth i gyrff llywodraethu ddirprwyo swyddogaethau i bwyllgor neu benderfynu, drwy ddewis, dirprwyo rhai swyddogaethau i unigolyn.

Mae'r Rheoliadau presennol yn gwneud yn ofynnol bod cyrff llywodraethu yn cadw'r cyfrifoldeb, ar lefel y corff llywodraethu llawn, am rai swyddogaethau a dirprwyo swyddogaethau staffio penodol i bwyllgor statudol, gan gynnwys y rhai sy'n ymwneud â materion AD benodol, h.y. penodiadau, galluogrwydd, anghydfodau, dileu swyddi, disgyblu a diswyddo, a rheoli perfformiad penaethiaid.

Mae'r Rheoliadau eisoes yn caniatáu i gyrff llywodraethu ddirprwyo swyddogaethau, nad ydynt wedi eu dirprwyo i bwyllgor statudol, i'r pennaeth, i lywodraethwr unigol neu i bwyllgor. Yn rhinwedd hynny, gwneir darpariaeth eisoes i gorff llywodraethu ddirprwyo'r swyddogaeth o fonitro absenoldebau staff a threfnu cyflenwi i'r pennaeth, i bwyllgor neu i unigolyn. Mae dirprwyo swyddogaethau i bwyllgor statudol yn creu cost i'r corff llywodraethu gan fod rhaid, drwy gyfraith, penodi clerics ar gyfer bwyllgor o'r fath. Pe gwneid rheoliadau a fyddai'n cynyddu nifer y pwyllgorau statudol, achosid goblygiadau ariannol i'r cyrff llywodraethu, y byddai'n rhaid iddynt gyllido'r clerics.

Yn 2013 bu Llywodraeth Cymru yn cydweithio gyda Llywodraethwyr Cymru i baratoi cylchoedd gorchwyl ar gyfer ystod o wahanol bwyllgorau corff llywodraethu, gan gynnwys pwyllgor staffio. Mae'r cylch gorchwyl ar gyfer y pwyllgor staffio yn cynnwys cyfrifoldeb am fonitro absenoldebau'r staff. Byddwn yn cydweithio eto gyda Llywodraethwyr Cymru i sicrhau bod y cylchoedd gorchwyl pwyllgorau yn cael eu rhaedru i bob ysgol.

O dan gyfraith addysg, yr awdurdodau lleol sy'n gyfrifol am ddarparu hyfforddiant i lywodraethwyr i'w galluogi i gyflawni eu rôl yn effeithiol. Mae'r awdurdodau lleol, yn ddieithriad, yn cynnig rhywfaint o hyfforddiant i lywodraethwyr yn y materion AD y gofynnir yn benodol i lywodraethwyr ymwneud â hwy.

Mae'r hyfforddiant gorfodol ar gyfer cadeiryddion llywodraethwyr a gyflwynwyd ym Medi 2013 yn cynnwys cyfeiriad at faterion AD. Mae'n egluro beth yw cyfrifoldebau craidd llywodraethwyr, a'r angen i gael polisiau staffio

priodol, cyfoes a pherthnasol, yn ogystal â'r pwyllgorau a'r panelau perthnasol sy'n angenrheidiol er mwyn cyflawni'r cyfrifoldebau hynny. Rhaid rhoi cyfle i'r hyfforddiant gorfodol presennol sefydlogi cyn ystyried cyflwyno unrhyw hyfforddiant gorfodol pellach. Mae llywodraethwyr eisoes yn neilltuo llawer o'u hamser preifat er mwyn cefnogi eu hysgol. Rhaid, felly, cadw cydbwysedd rhwng y dysgu a'r hyfforddiant a ymgymerir gan lywodraethwyr a'r amser a dreuliant yn cyflawni eu rôl.

Yn rhan o'r Model Cenedlaethol ar gyfer Gweithio'n Rhanbarthol, mae'r consortia rhanbarthol ar ganol datblygu eu gwasanaethau AD rhanbarthol, gan gynnwys y cymorth a'r cyngor a ddarperir i gyrff llywodraethu. Dylai hynny fod o gymorth i gyrff llywodraethu, drwy sicrhau cysondeb yn ansawdd y cymorth a'r cyngor a ddarperir ledled Cymru.

Bydd Llywodraeth Cymru yn ysgrifennu at yr awdurdodau lleol a'r consortia i dynnu eu sylw at yr argymhelliad hwn, er mwyn sicrhau bod y mater yn cael ei adlewyrchu yn y gwasanaeth a'r hyfforddiant a ddarperir i lywodraethwyr.

Fel y dywedir yn ein hymateb i argymhelliad 3, byddwn yn dyroddi canllawiau a fydd yn gwneud yn eglur i lywodraethwyr bod hawl ganddynt i ofyn i benaethiaid ysgolion am adroddiadau ar faterion absenoldeb, ac y bydd set o set o ddata cynhwysfawr i alluogi penaethiaid i baratoi adroddiad o'r fath. Bydd y canllawiau'n gwneud y eglur y dylai'r pennaeth adrodd wrth y llywodraethwyr am absenoldeb athrawon, y defnydd o staff cyflenwi ac effaith hynny ar ddysgwyr.

Argymhelliad 4

Mae'r Pwyllgor yn argymhell bod Llywodraeth Cymru yn adolygu'r hyfforddiant (e.e. trwy broses fentora'r Cymhwyster Proffesiynol Cenedlaethol ar gyfer Prifathrawiaeth/y flwyddyn gyntaf) a ddarperir i benaethiaid i sicrhau bod

pwyslais ar reoli absenoldeb athrawon. Dylai'r sylw a roddir i reoli absenoldeb gael ei ymgorffori yn natblygiad proffesiynol parhaus penaethiaid hefyd.

(Tudalen 17)

Ymateb: Derbyn mewn egwyddor

Rydym yn cytuno ei bod yn bwysig bod gan benaethiaid sgiliau a gwybodaeth ddigonol ar gyfer rheoli staff, gan gynnwys absenoldebau o'r ystafell ddosbarth. Mae hyn yn adlewyrchu'r Safonau Arweinyddiaeth cyfredol sy'n gwneud yn ofynnol bod pob pennaeth yn rheoli adnoddau ariannol a dynol yr ysgol yn effeithiol. Fodd bynnag, nid yw Llywodraeth Cymru yn darparu hyfforddiant ffurfiol ar gyfer penaethiaid yn uniongyrchol, nac yn pennu cynnwys unrhyw hyfforddiant a ddarperir gan eraill, ac eithrio'r disgwyliad y bydd yn adlewyrchu darpariaethau'r Safonau Arweinyddiaeth

Nid oes, felly, unrhyw hyfforddiant ffurfiol y mae'n ofynnol i bob pennaeth eu gwblhau. Wrth inni ddatblygu'r ddarpariaeth o ddatblygiad proffesiynol ar gyfer darpar benaethiaid, penaethiaid sefydledig ac uwch-arweinwyr – naill ai'n uniongyrchol neu, sy'n fwy tebygol, drwy'n partneriaid megis y consortia rhanbarthol – byddwn yn ystyried cynnwys 'rheoli absenoldebau staff' fel un o'r llw elfennau y bydd angen eu cynnwys yn benodol. Byddai unrhyw ymyriad yn digwydd yn unol â'r egwyddorion dysgu proffesiynol effeithiol sy'n tanategu ein dull o ddatblygu ymarferwyr.

Nid yw'r Cymhwyster Proffesiynol Cenedlaethol ar gyfer Prifathrawiaeth (CPCP), a ddarperir fel enghraifft yn argymhelliad y pwyllgor, yn gwrs hyfforddi – proses asesu ydyw yn hytrach, i ganfod a yw ymarferydd yn llwyddo i ddangos ei fod yn bodloni'r Safonau Arweinyddiaeth yn llawn ai peidio. Sail yr asesiad, felly, yw'r Safonau Arweinyddiaeth, sydd eisoes yn cynnwys safonau mewn perthynas â rheoli'r ysgol, a hynny yn ei dro yn cynnwys rheoli materion staffio. Maes o law cynhelir adolygiad ffurfiol o'r Safonau Arweinyddiaeth, a fydd yn ystyried a oes angen eu diwygio ai peidio.

Byddwn yn sicrhau bod y canllawiau arfaethedig ar absenoldeb gweithlu ysgolion, y cyfeirir atynt yn argymhelliad 7, yn cael eu dosbarthu i bob pennaeth. Byddwn yn croesgyfeirio at y canllawiau hyn mewn unrhyw adnoddau perthnasol a baratoir gennym ar gyfer penaethiaid ac eraill i gynorthwyo'u datblygiad proffesiynol.

Mae Llywodraeth Cymru yn darparu cyllid ar hyd o bryd i'r consortia, i ddarparu mentora a chymorth rhwydweithio i benaethiaid a benodir o'r newydd. Yn rhan o'r ddarpariaeth honno, byddai disgwyl i brifathrawon newydd gael mynediad at ba bynnag gymorth a chyngor angenrheidiol ar reoli absenoldebau staff dosbarth. Byddwn yn cysylltu â'r consortia i dynnu eu sylw at yr argymhelliad hwn.

Argymhelliad 5

Mae'r Pwyllgor yn argymhell bod Llywodraeth Cymru, ar y cyd ag awdurdodau lleol, yn sicrhau, pan gaiff gwasanaethau adnoddau dynol eu caffael gan ysgolion o awdurdodau lleol, bod y cytundebau lefel gwasanaeth yn cael eu cryfhau er mwyn sicrhau bod penaethiaid a llywodraethwyr yn cael cymorth adnoddau dynol digonol, yn ogystal â hyfforddiant ac arweiniad priodol, fel bod materion adnoddau dynol sy'n ymwneud â staff cyflenwi yn cael eu rheoli'n briodol. (Tudalen 19)

Ymateb: Derbyn

Roedd Adolygiad Hill yn nodi bod prinder cyngor AD arbenigol i ysgolion yn fater y dylid rhoi sylw iddo, ac yn awgrymu y byddai fuddiol pe bai arbenigedd unswydd mewn materion AD ar gael i ysgolion wrth ymdrin â materion staffio, h.y. disgyblu, anghydfodau, galluogrwydd a chwynion. roedd yr adroddiad yn argymhell y gellid cyflenwi hyn ar lefel y consortia rhanbarthol, i gynorthwyo arweinwyr a llywodraethwyr i gyflawni eu rhwymedigaethau fel cyflogwyr.

Gyda hyn mewn golwg ac fel rhan integredig o'r Model Cenedlaethol ar gyfer Gweithio'n Rhanbarthol, mae'r consortia rhanbarthol a'u hawdurdodau lleol aelodol ar ganol datblygu model gweithredol safonol ar gyfer gwasanaethau AD, a weithredir o Ebrill 2015 ymlaen. Mae swyddogion Llywodraeth Cymru yn gweithio gyda Chyfarwyddwyr Arweiniol AD dynodedig y consortia i ddatblygu darpariaeth lefel uchel gyson o gymorth ac arweiniad i ysgolion ym mhob agwedd ar AD, gan gynnwys absenoldeb a'r defnydd o staff cyflenwi. Bydd hyn yn cynnwys ystyried sut y gellir ddefnyddio cytundebau lefel gwasanaeth yn effeithiol, a darparu cymorth ar eu cyfer.

Bydd canllawiau penodol ar reoli absenoldeb staff ysgolion yn effeithiol, a baratoir ar gyfer ysgolion, awdurdodau lleol a consortia fel ymateb i argymhelliad 7, yn cyfeirio at y gofynion cyfreithiol cyfredol ynglŷn â chyflogi athrawon cyflenwi. Llywodraethir hynny gan gyfuniad o gyfraith y DU ar gyflogaeth (gan gynnwys y Gyfarwyddeb Gweithwyr Dros Dro) a'r ddogfen Cyflog ac Amodau Athrawon Ysgol. Bydd y canllawiau hefyd yn nodi'r rhannau a chwaraeir gan y rhanddeiliaid hyn mewn sicrhau y bodlonir yr amodau cyflogaeth.

Argymhelliad 6

Mae'r Pwyllgor yn argymhell y dylai Llywodraeth Cymru:

- a) amlinellu sut y mae'n disgwyl i Estyn arolygu dosbarthiadau dan arweiniad athrawon cyflenwi, ac adrodd amdanynt;
- b) newid y canllawiau ar gyfer arolygiadau Estyn erbyn mis Medi 2014 i'w gwneud yn ofynnol i arolygwyr roi ystyriaeth benodol i'r trefniadau cyflenwi;
- c) darparu tystiolaeth glir i'r Pwyllgor bod y dull hwn yn gweithio gan nodi'r camau y mae'n bwriadu eu cymryd i fynd i'r afael ag unrhyw ddiffyg yn y dull hwn, erbyn mis Medi 2015.

Rydym yn disgwyl i'r wybodaeth ddiweddaraf am fanylion y newidiadau i'r canllawiau, a braslun o'r modd y mae'r dull diwygiedig yn gweithio,

gael ei chyflwyno i'r Pwyllgor erbyn mis Ionawr 2015. (Tudalen 23)

Ymateb: Derbyn mewn egwyddor

Mae Llywodraeth Cymru wedi derbyn yr argymhelliad hwn mewn egwyddor oherwydd y cyfan y gall Llywodraeth Cymru ei osod yw'r fframwaith deddfwriaethol ar gyfer arolygu. Arolygiaeth annibynnol yw Estyn, ac felly mater i Brif Arolygydd Ei Mawrhydi yw penderfynu sut y bydd arolygwyr yn arolygu a pha ganllawiau ar arolygu a ddyroddir gan yr Arolygiaeth. Fodd bynnag, byddwn yn trafod gydag Estyn y cyfleoedd sy'n bodoli o fewn y fframwaith arolygu cyfredol i roi sylw i'r meysydd a argymhellir gan y Pwyllgor.

Byddwn hefyd yn cynnig bod astudiaeth thematig o'r materion ynglŷn â threfniadau cyflenwi yn cael ei hystyried ar gyfer ei chynnwys yn llythyr cylch gwaith y Gweinidog Addysg a Sgiliau at Estyn ar gyfer 2015/16. Mae'n bosibl y gallai hynny ddatgelu effaith y canllawiau ar reoli absenoldeb staff ysgolion yn effeithiol, y bwriedir eu cyhoeddi gan Lywodraeth Cymru yn ystod yr hydref eleni.

Os cydsynnir â'r cais ynglŷn â'r cylch gwaith, mae'n debygol y bydd Estyn yn cychwyn ar ei waith cynllunio yn Ebrill 2015 ond ni fyddai'r gwaith maes yn dechrau cyn Medi 2015. Er y byddai Llywodraeth Cymru yn trafod yn rheolaidd gydag Estyn tra byddai'r astudiaeth yn cael ei chynnal, ni fyddem mewn sefyllfa i weithredu ar unrhyw ganfyddiadau neu argymhellion cyn cyhoeddi'r adroddiad arnynt yn 2016.

Byddwn yn darparu diweddariad i'r Pwyllgor ar y trefniadau hyn yn Ionawr 2015.

Argymhelliad 7

Mae'r Pwyllgor yn argymhell bod Llywodraeth Cymru yn cyhoeddi amserlen ar gyfer dosbarthu canllawiau ynghylch rheoli trefniadau cyflenwi yn effeithiol, ynghyd â chynllun ar gyfer gwerthuso'r canllawiau hynny. Byddai'r Pwyllgor yn disgwyl cael yr wybodaeth ddiweddaraf am y gwaith hwn erbyn mis Ionawr 2015. (Tudalen 24)

Ymateb: Derbyn

Mae Llywodraeth Cymru wrthi ar hyn o bryd yn datblygu canllawiau drafft ar reoli absenoldeb staff mewn ysgolion yn effeithiol. Mae'r canllawiau'n cael eu paratoi ar y cyd ag ysgolion ac awdurdodau lleol er mwyn nodi arferion effeithiol, ac yn seiliedig ar y themâu canlynol:

- rolau a chyfrifoldebau rhanddeiliaid
- Rheoli cyflenwi yn effeithiol
- Lliniaru effaith absenoldeb athrawon
- Rheoli presenoldeb ac absenoldeb athrawon yn effeithiol
- Gwybodaeth a chymorth sydd i'w darparu i athrawon a staff eraill sy'n cyflenwi
- Rheoli perfformiad a datblygiad proffesiynol staff
- Rhestr gyfeirio Sicrwydd Ansawdd ar gyfer ysgolion sy'n defnyddio athrawon cyflenwi o asiantaethau ac oddi ar restrri awdurdodau lleol.

Bydd y canllawiau drafft yn cael eu dosbarthu i randdeiliaid ar gyfer eu sylwadau erbyn Medi 2014. Disgwylir cyhoeddi'r fersiwn terfynol yn ddiweddarach yn ystod tymor yr hydref.

Byddwn yn trafod gydag Estyn y posibilrwydd o gynnal astudiaeth thematig yn 2015/16 er mwyn canfod i ba raddau y llwyddwyd i fabwysiadu'r canllawiau (cysyllter ag argymhelliad 6)

Argymhelliad 8

Mae'r Pwyllgor yn argymhell bod Llywodraeth Cymru yn gwerthuso ei holl bolisiau, fel datblygu gwahanol fathau o hyfforddiant a datblygiad proffesiynol parhaus sy'n dibynnu llai ar fod athrawon yn absennol o'r ystafell ddosbarth, a galwadau'r consortia rhanbarthol ar ysgolion, a'i bod yn ystyried yr effaith a gafodd y rhain ar yr angen am wasanaeth cyflenwi. Gofynnwn i ganlyniad y gwerthusiad gael ei adrodd i'r Pwyllgor erbyn mis Ionawr 2015. (Tudalen 26)

Ymateb: Derbyn

Byddwn yn cynnal adolygiad o'r hyfforddiant a'r dysgu proffesiynol a ysgogir gan Lywodraeth Cymru drwy ddefnyddio sampl o'r gweithgareddau a gyflenwyd rhwng 1 Ionawr 2014 a Gorffennaf 2014. **Cyflawnir** yr adolygiad naill ai'n uniongyrchol gan Lywodraeth Cymru neu o dan drefniant contract.

Bydd yr adolygiad yn:

- a. Nodi math ac amlder yr hyfforddiant wyneb yn wyneb a'r gweithgareddau dysgu proffesiynol a ymgwymerir gydag athrawon yn ystod y cyfnod hwnnw a'u heffaith ar absenoldeb athrawon.
- b. Ystyried cryfderau a gwendidau'r dulliau hynny o weithredu a'u heffaith ar ddysgu proffesiynol.
- c. Nodi ffactorau allweddol a dulliau amgen o weithredu y dylid eu hystyried wrth ddatblygu rhaglenni yn y dyfodol.
- d. Sicrhau bod y dulliau y dangosir sydd fwyaf effeithiol yn cael eu gwreiddio yn rhan o'r Model Dysgu Proffesiynol.

Defnyddir canfyddiadau'r adolygiad i ddarparu canllawiau i swyddogion, fel y gallant ystyried ystod o opsiynau pan fo mewnbwn gan athrawon yn ofynnol. Dylai'r canllawiau hyn sicrhau y defnyddir ystod o ddulliau a fydd yn lleihau effaith absenoldeb athrawon o'r ystafell ddosbarth.

Bydd canfyddiadau'r adolygiad yn cael eu rhannu hefyd gyda'r consortia fel y gallant hwythau ystyried eu dull o weithredu ynglŷn â'r mater hwn.

Bydd yr adolygiad wedi ei gwblhau erbyn Rhagfyr 2014.

Argymhelliad 9

Mae'r Pwyllgor yn argymhell bod Llywodraeth Cymru yn cymryd camau i sicrhau bod datblygiad proffesiynol parhaus drwy ysgolion ac awdurdodau lleol ar gael i athrawon cyflenwi, ac yn sicrhau eu bod yn datblygu dull effeithiol o roi gwybod i athrawon cyflenwi am y cyfleoedd hyn. (Tudalen 29)

Ymateb: Derbyn

Rydym yn ymgynghori ar hyn o bryd ynghylch rheoliadau a fydd yn gwneud yn ofynnol bod ysgolion yn paratoi cynlluniau datblygu ysgol. Bydd y cynlluniau hyn yn nodi'r trefniadau ar gyfer datblygu holl staff yr ysgol, gan gynnwys y rhai a leolir yn yr ysgol dros dro. Mae hyn yn cynnwys athrawon cyflenwi byrdymor a hirdymor.

Rydym eisoes wedi gweithredu i wella'r mynediad i hyfforddiant ymsefydlu ar gyfer athrawon cyflenwi, gan gynnwys diwygio cwmpas Rheoliadau Addysg (Trefniadau Ymsefydlu ar gyfer Athrawon Ysgol) (Cymru) (Diwygio) 2012, a ddaeth i rym ar 1 Medi 2012. Effaith hynny oedd galluogi'r holl athrawon newydd gymhwyso (ANGon) sy'n gwneud gwaith cyflenwi i gymryd rhan mewn ymsefydlu statudol, beth bynnag fo hyd eu lleoliad yn yr ysgol. Mae pob sesiwn ysgol (un hanner diwrnod) bellach yn cyfrif tuag at y cyfnod ymsefydlu statudol, ac mae hynny o fudd arbennig i'r athrawon hynny sy'n gwneud gwaith cyflenwi byrdymor. Rhaid gweithio am 380 o sesiynau i gwblhau'r cyfnod ymsefydlu. Byddwn yn gweithio gyda Chyngor Addysgu Cyffredinol

Cymru (CACC) i fonitro patrymau'r ymgysylltu ag ymsefydlu ymhlith athrawon cyflenwi, er mwyn gweld a oes angen unrhyw gymorth pellach.

Rydym hefyd wedi cryfhau'r cymorth mentora i'r ANGon hynny sy'n gweithio fel athrawon cyflenwi. Mae hawl gan bob ANG i gael cymorth gan fentor allanol yn ystod y cyfnod ymsefydlu. Yn y gorffennol, dyrennid mentor allanol i athrawon cyflenwi byrdymor ar ôl cwblhau 190 sesiwn (cyfwerth â hanner y cyfnod ymsefydlu cyfan). Gan gydnabod mor gyfyngedig yw'r mynediad at fentora o fewn yr ysgol ar gyfer athrawon cyflenwi byrdymor, rydym bellach wedi symud y pwynt sbarduno ymlaen i 50 sesiwn, fel y gellir darparu cymorth gan fentor allanol yn llawer cynt.

Ar gyfer athrawon cyflenwi a oedd y tu allan i gwmpas y rheoliadau yn y gorffennol, ond nad ydynt eto wedi cwblhau eu cyfnod ymsefydlu, rydym wedi cyflwyno trefniadau ôl-weithredol. Yn y gorffennol nid oedd hawl gan yr ANGon hynny a ddechreuodd addysgu cyn Medi 2012 i gael mentor allanol. Rydym bellach wedi unioni hynny drwy ddarparu cymorth mentora i bob un o'r ANGon yr effeithiwyd arnynt.

Rydym hefyd yn dynodi mentoriaid allanol, yn ardal pob consortiwm, a fydd yn arbenigo mewn diwallu anghenion penodol athrawon cyflenwi; ac yn gwneud yn ofynnol bod ALLau yn sicrhau bod athrawon cyflenwi byrdymor sy'n ymsefydlu yn cael cymorth sy'n cyfateb i'r hyn a ddarperir i ANGon sy'n gweithio amser llawn neu ran-amser o fewn yr awdurdod, yn enwedig o ran mynediad at gyfleoedd datblygu proffesiynol.

Mae'r 'rheol pum mlynedd' hefyd wedi ei diddymu. Roedd y rheol honno'n pennu bod rhaid i athrawon cyflenwi ac athrawon rhan-amser gwblhau eu hymsefydlu o fewn terfyn amser o bum mlynedd. Nid oes terfyn amser bellach, a chaiff yr amser a gymerir i ymsefydlu adlewyrchu argaeledd gwaith.

Mae rhan neilltuedig o wefan Dysgu Cymru yn cael ei datblygu i gynorthwyo'r ANGon hynny sy'n dilyn y llwybr cyflenwi byrdymor er mwyn cwblhau'r cyfnod ymsefydlu statudol. Bydd y rhan hon o'r wefan yn darparu adnoddau

ar gyfer gweithgareddau datblygiad proffesiynol a gwybodaeth sy'n berthnasol i'w rôl.

Bydd y Model Dysgu Proffesiynol (MDP) yn gymwys i bob ymarferydd gan gynnwys athrawon cyflenwi. Bwriad Llywodraeth Cymru yw datblygu ystod o adnoddau o ansawdd uchel a fydd yn tanategu'r MDP ac ar gael i bob ymarferydd drwy Dysgu Cymru.

Mae Llywodraeth Cymru wedi gofyn i CACC gysylltu â phob un o'r athrawon sy'n datgan eu hunain yn athrawon cyflenwi. Rydym bellach yn sicrhau bod pob un o'r athrawon hynny a gytunodd i dderbyn negeseuon gan Lywodraeth Cymru yn cael copïau o'r cylchlythyr pythefnosol DYSG . Mae'r cylchlythyr hwnnw'n darparu diweddariadau ar y datblygiadau ar gyfer staff sy'n gweithio yn y sector addysg a hyfforddiant, naill ai cyn-11 neu ôl-11 yng Nghymru.

Bydd Llywodraeth Cymru yn ystyried hefyd sut y gellir lledaenu gwybodaeth i athrawon cyflenwi sy'n fodlon derbyn negeseuon yn uniongyrchol am gyfleoedd datblygu proffesiynol a ddarperir gan randdeiliaid yn lleol. Oherwydd ystyriaethau diogelu data, byddai angen caniatâd penodol gan yr unigolion dan sylw i anfon eu manylion cyswllt ymlaen.

Rydym yn cydnabod hefyd bod angen i bob ymarferydd, gan gynnwys athrawon cyflenwi, fod yn gyfrifol am ei ddatblygiad ei hunan, a rhagwelwn y bydd yr adnoddau ar-lein yn hwyluso dysgu proffesiynol o'r fath.

Argymhelliad 10

Mae'r Pwyllgor yn argymhell bod Llywodraeth Cymru yn gweithio gyda chynrychiolwyr o Gymdeithas Llywodraeth Leol Cymru, asiantaethau cyflenwi ac ysgolion i ddatblygu'r fanyleb ar gyfer aildendro'r contract fframwaith ar

gyfer staff cyflenwi ysgolion. Dylai'r fanyleb ei gwneud yn ofynnol bod staff cyflenwi yn gallu cael gafael ar ddatblygiad proffesiynol parhaus, a dylai gynnwys trefniadau i adennill oddi wrth yr asiantaethau cyflenwi unrhyw gostau ychwanegol ar gyfer datblygiad proffesiynol parhaus staff cyflenwi. (Tudalen 29)

Ymateb: Derbyn mewn egwyddor

Rydym yn derbyn bod angen gwella'r mynediad at gyfleoedd datblygiad proffesiynol drwy gydweithio â phartneriaid. Rydym yn derbyn yr argymhelliad hwn mewn egwyddor, oherwydd nad yw'r contract fframwaith yn rhwymo'r holl asiantaethau cyflenwi, awdurdodau lleol neu ysgolion.

'Gall y Gwasanaeth Caffael Cenedlaethol gynorthwyo ysgolion a phenaethiaid i gaffael gwasanaethau AD ar y cyd gan awdurdodau lleol, ar yr amod bod y galw'n cyrraedd y màs critigol a allai gynnal cydweithio, safoni ac effeithlonrwydd proses'

Mae Rheolwr Categori Gwasanaeth Caffael Cenedlaethol (GCC) Llywodraeth Cymru yn cyfarfod â chyflenwyr a chwsmeriaid yn rheolaidd er mwyn sicrhau bod y fframwaith presennol yn darparu'r gwerth gorau, a byddwn yn ymgysylltu â'r rhanddeiliaid hyn er mwyn sicrhau bod y gofynion o ran DPP yn cael eu cipio yn yr ymarferiad aildendro.

Bydd yr argymhellion hyn yn cael eu harchwilio ymhellach a'u cynnwys yn rhan o'r fanyleb ar gyfer y fframwaith newydd er mwyn helpu i sicrhau cyfleoedd datblygu proffesiynol priodol ar gyfer athrawon cyflenwi.

Bydd Arbenigwyr Categori'r GCC yn trafod gyda'r asiantaethau cyflenwi sut y gellir cyllido DPP ar gyfer staff cyflenwi tra'n cyfyngu ar y posibilrwydd y gallai costau DPP fynd yn elw ychwanegol i'r asiantaethau. Bydd y model costau'n cael ei ddatblygu er mwyn sicrhau bod cost DPP yn gwbl weladwy wrth werthuso ymatebion y cyflenwyr.

Bydd Arbenigwyr Categori'r GCC hefyd yn datblygu offeryn mesur Dangosyddion Perfformiad Allweddol, a fydd yn cipio'r holl DPP a ddarperir i'r athrawon cyflenwi a leolir o dan y fframwaith hwn.

Argymhelliad 11

Mae'r Pwyllgor yn argymell bod Llywodraeth Cymru yn cynnwys costau'r cwrs Meistr mewn Ymarfer Addysgol, a'r nifer sy'n cofrestru arno, wrth werthuso'r rhaglen. (Tudalen 32)

Ymateb: Derbyn.

Wrth werthuso'r cwrs Meistr mewn Ymarfer Addysgol, byddwn yn edrych ar gostau cyffredinol y rhaglen, yn nifer a ymunodd â'r cwrs a'r cyfraddau ymadael cyn cwblhau.

Argymhelliad 12

Rydym hefyd yn argymell bod gwerthusiad yn cael ei wneud o elfen mentoriaid y rhaglen Meistr mewn Ymarfer Addysgol cyn diwedd 2014 er mwyn mynd i'r afael â'r pryderon nad yw'n sicrhau gwerth am arian. Dylai'r gwerthusiad gynnwys ystyried defnyddio athrawon sydd newydd ymddeol fel mentoriaid ac effaith tynnu athrawon profiadol o'r ystafelloedd dosbarth i'w defnyddio fel mentoriaid. (Tudalen 32)

Ymateb: Derbyn

Mae gwerthusiad o'r cwrs Meistr mewn Ymarfer Addysgol yn yr arfaeth eisoes; bydd yn edrych ar bob elfen o'r rhaglen, gan gynnwys caffael a dethol mentoriaid ac effeithiolrwydd y defnydd ohonynt. Disgwylir y bydd y gwerthusiad yn ystyried effaith defnyddio athrawon profiadol ar eu priod ysgolion, gan mai dyna yw un o'r ffactorau a ddefnyddir gan ysgolion wrth benderfynu a ydynt yn barod i ryddhau eu hathrawon ai peidio.

Mae'r model ar gyfer Meistr mewn Ymarfer Addysgol yn seiledig ar yr egwyddor o recriwtio ymarferwyr cyflogedig profiadol a thra medrus i weithredu fel mentoriaid allanol. Gwneir hyn er mwyn sicrhau: bod profiad y mentoriaid yn hollol gyfoes; bod ysgol y mentor ei hunan hefyd yn cael budd o'i ryddhau, oherwydd yr hyfforddiant a'r deunyddiau a roddir ar gael i'r mentor; a bod defnyddio ymarferwyr cyflogedig i weithio gydag ANGon yn ychwanegu at alluoedd y system, trwy alluogi ymarferwyr yn ysgol y mentor ei hunan i symud o gwmpas, cael mynediad at gyfleoedd datblygu, a datblygu eu sgiliau fel arweinwyr.

Argymhelliad 13

Mae'r Pwyllgor yn argymhell bod Llywodraeth Cymru yn casglu rhagor o wybodaeth am raddau a chost y trefniadau cyflenwi ar gyfer absenoldeb athrawon. Rydym yn argymhell bod Llywodraeth Cymru yn cyhoeddi amserlen a chynllun ar gyfer casglu'r wybodaeth hon ac yn rhoi manylion ynghylch sut y caiff gwerth am arian ei fonitro a'i werthuso. (Tudalen 34)

Ymateb: Derbyn mewn egwyddor

Rydym yn derbyn yr argymhelliad hwn mewn egwyddor, gan ein bod yn cydnabod yr angen i fonitro a gwerthuso'r gwerth am arian a ddarperir gan y trefniadau cyflenwi pan fo athrawon yn absennol; ond rydym o'r farn mai

cyfrifoldeb i ysgolion a chyflogwyr yw hwn. Fodd bynnag, byddwn yn ystyried yr argymhelliad hwn ochr yn ochr â'r gwaith sydd mewn llaw ynglŷn ag Argymhelliad 1, ac yn penderfynu pa wybodaeth fyddai'n fuddiol a phriodol i Lywodraeth Cymru ei chasglu.

Paratoir adroddiad a fydd yn nodi canfyddiadau'r gwaith cwmpasu erbyn Rhagfyr 2014.

Bydd y canllawiau sy'n cael eu paratoi ar absenoldeb gweithlu yn nodi hefyd sut y dylai ysgolion fonitro'u gwariant ar gyflenwi ar gyfer absenoldeb, gan gynnwys sut y dylent ystyried materion ynglŷn â gwerth am arian. Byddem yn disgwyl i'r canllawiau hyn sicrhau bod yr ysgol a'r corff llywodraethu yn monitro materion absenoldeb, gan gynnwys ffigurau gwariant, gan sicrhau y defnyddir y gwasanaeth cyflenwi yn effeithiol.

Argymhelliad 14

Mae'r Pwyllgor yn argymhell bod canllawiau arfaethedig Llywodraeth Cymru yn mynd i'r afael â'r materion diogelu a nodwyd ar gyfer staff dros dro, ac yn gwneud hynny'n glir, a bod Llywodraeth Cymru yn datblygu dull effeithiol o wirio bod y canllawiau yn cael eu dilyn. Dylai'r Pwyllgor gael y wybodaeth ddiweddaraf am hyn erbyn mis Ionawr 2015. (Tudalen 35)

Ymateb: Derbyn mewn egwyddor

Mae Llywodraeth y Cymru yn cydnabod yr angen i greu amgylchedd dysgu diogel i blant a phobl ifanc mewn ysgolion, ac sicrhau eu bod y cael eu hamddiffyn yn briodol.

Mae canllawiau statudol cynhwysfawr newydd ar ddiogelu plant mewn addysg yn cael eu paratoi, a byddant yn cynnwys cyngor o sylwedd ar arferion recriwtio diogel a'r trefniadau datgelu a gwahardd, gan gynnwys effeithiau hynny ar staff dros dro neu staff asiantaeth. Bydd y rhain ar gael yn ddiweddarach eleni, a bydd Llywodraeth Cymru yn parhau i gynorthwyo'r holl ddarparwyr addysg sicrhau bod ganddynt systemau effeithiol wedi eu sefydlu i hyrwyddo arferion diogel. Safbwynt Llywodraeth Cymru yw fod cyfrifoldeb cyfreithiol ar yr asiantaethau i gydymffurfio â'r canllawiau statudol oni chredant fod ganddynt resymau da dros beidio â gwneud hynny. Byddai trefniadau ffurfiol i fonitro pob agwedd unigol ar y canllawiau yn waharddol ac nid oes bwriad gan Lywodraeth Cymru geisio sefydlu trefniadau o'r fath. Byddwn yn parhau i drafod gydag Estyn ganlyniadau ei arolygiadau o'r trefniadau diogelu mewn ysgolion, ac unrhyw oblygiadau i'r canllawiau statudol o ganlyniad i hynny

Bydd y canllawiau ar absenoldeb gweithlu a gyhoeddir gennym yn yr hydref hefyd yn croesgyfeirio at gyfrifoldebau'r ysgolion o ran diogelu, gan gynnwys y gwiriadau angenrheidiol ar gyflogaeth a chofrestriadau.